

کیمهان نگاری در ایران باستان

بحث‌ها و دیدگاه‌ها

آنتونیو پانا اینو

www.ketab.ir

ترجمه

افشین آریان پور

۱۴۰۲

سرشناسه	: پانائینو، آنتونیو Panaino, Antonio
عنوان و نام پدیدآور	: کیهان‌نگاری در ایران باستان: بحث‌ها و دیدگاه‌ها/ آنتونیو پانائینو؛ ترجمه افشین آریان‌پور.
مشخصات نشر	: تهران: طهوری، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری	: [۲۳۷] ص.: مصور.
شابک	: 978-600-5911-64-0
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: عنوان اصلی: Old Iranian cosmography: debates and perspectives, [2019].
یادداشت	: کتابنامه: ص. [۱۸۹] - ۲۱۵.
یادداشت	: نمایه.
موضوع	: نجوم -- ایران - تاریخ Astronomy -- Iran -- History کیهان‌شناسی -- تاریخ Cosmology -- History کیهان‌شناسی ایرانی Cosmology, Iranian
شناسه افزوده	: آریان‌پور، افشین، ۱۳۷۱-، مترجم
رده بندی کنگره	: QB۳۳۰۵
رده بندی دیویی	: ۵۲۰/۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۹۲۰۱۶۲۴۴
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا	

این کتاب ترجمه‌ای است از:
OLD IRANIAN COSMOGRAPHY
Debates and Perspectives
 Antonio Panaino
 2019 / Mimesis

انتشارات طهوری

خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، کوچه نوروز، شماره ۲۴، صندوق پستی ۱۶۴۸-۱۳۱۴۵
 تلفن: ۰۹۱۲۲۲ ۵۱۲۰۶ - ۶۶۴۶۴۸
www.tahooribooks.ir

کیهان‌نگاری در ایران باستان بحث‌ها و دیدگاه‌ها

آنتونیو پانائینو

ترجمه: افشین آریان‌پور

صفحه‌آرایی: علیروز

چاپ اول: ۱۴۰۲

تیراژ: ۲۲۰ نسخه

قیمت: ۱۶۵۰۰۰۰ ریال

حق هرگونه چاپ و تکثیر برای انتشارات طهوری محفوظ است

فهرست مطالب

معرفی کتاب	۹
معرفی نویسنده	۱۱
پیشگفتار پروفیسور آنتونیو پائانیو بر نسخه فارسی کتاب	۱۵
پیشگفتار مترجم	۱۷
کلیاتی از تاریخ ایران در دوران پیش از اسلام	۲۵
مسائل تاریخ نگاری و روش شناسی	۳۵
❖ دوران آغازین:	
۱) آسمان شناسی و کیهان شناسی در ایران باستان در میان سنت های هندو-ایرانی و میراث میان رودانی	۴۳
۲) چرخه شباهنگ و نقش اجرام آسمانی	۴۷
۳) نخستین داده ها درباره سیاره ها	۵۲
۴) زمان و حرکت در ایران باستان	۶۷
❖ دوران هلنی و پارسی	
۱) فرایند اهریمنی شدن سیارات	۷۵
۲) حرکت سیارات و تعبیرات آن	۷۸
۳) دو جرم تابناک و دشمنان تاریک آن ها؛ مسأله اژدهای آسمانی و اثرات آن	۸۴

❖ دوران ساسانی و پس از سقوط ساسانیان.....	۸۹
(۱) منابع ستاره‌شناسی و طالع‌بینی در ایران ساسانی.....	۹۴
(۲) جدول‌های سلطنتی پادشاهان.....	۱۰۴
(۳) برخی از نکات عمومی.....	۱۰۷
(۴) منازل ماه.....	۱۱۳
(۵) طالع‌بینی پیوسته و مسأله مقارنه‌های بزرگ.....	۱۱۵
(۶) سال ایرانی و منشأ آن.....	۱۱۹
(۷) ریسمان‌های باد.....	۱۲۴
(۸) ارایه، چرخ و جاده آسمانی.....	۱۳۱
نتیجه‌گیری.....	۱۳۹
توضیحات مترجم.....	۱۴۳
فهرست منابع.....	۱۸۹
فهرست متون کهن.....	۲۱۷
نمایه‌نامه.....	۲۲۱
پیشگفتار انگلیسی (Preface).....	۲۳۶

معرفی کتاب

کتاب پیش رو حاصل برنامه پژوهشی «تجسم آسمان در پیش از سال ۱۷۰۰ میلادی از دیدگاه تاریخ علم» است. این پژوهش در مؤسسه ماکس پلانک در برلین با نظارت داگمار شفر^۱ و سونیا برنتس^۲ به اجرا درآمد. در آغاز قرار بود که نتایج این پژوهش در مجله «ان.تی.ام.» که در حوزه تاریخ علم، فن آوری و پزشکی فعالیت می‌کند، به چاپ برسد اما به جهت زیاد بودن مطالب انتشار آن در یک مجله دوره‌ای شایسته نبود. بنابراین تصمیم گرفته شد که تنها بخش مربوط به سیارات با عنوان «تصور مفهومی از سیارات در ایران باستان و فرایند اهریمنی شدن آن‌ها: موارد کلی و استثنا در تاریخ علم ایران» در مجله یاد شده به چاپ برسد. هدف از چاپ این مقاله توجه به جنبه‌های مهم نمادشناسی و نمادنگاری سیارات در ایران آسیای میانه بود. پس از چاپ مقاله تصمیم گرفتیم که کل تحقیق را در کتابی مستقل در مجموعه کتاب‌های ایران‌شناسی دانشگاه بولونیا به چاپ برسانیم. قواعد ویراستاری که برای انتشار نسخه ابتدایی لحاظ شد در اثر پیش رو نیز اعمال شده است. در این کتاب کوشیدم که کلیات کیهان‌نگاری و آسمان‌شناسی ایرانیان در پیش از اسلام را با تمرکز ویژه بر سنت‌های آیین زرتشتی و سنت‌های اواخر عهد ایران باستان در فضای فرهنگی دوران ساسانیان تشریح کنم. من بر بخش‌های مهم و

1 Dagmar Schäfer

2 Sonja Brentjes

حساس این مبحث تأکید کردم و این امر نیازمند بازنگری اساسی کتاب بود. هدف نویسنده در این کتاب مطرح کردن جزئیات و پیچیدگی‌های سنت‌های ایرانی نظیر تشریح آیین مانوی که دارای انشعاب زبانی متعددی است، نمی‌باشد ولی به هر روی در کالبد تحقیق به نقش و جایگاه سایر ادیان و فرقه‌ها مانند مزدکیان، بوداییان و مسیحیان به اندازه تأثیرشان به عنوان محرکه‌های تاریخ روشنفکری ایران اشاره شده است. از همکارانم در مؤسسه ماکس پلانک برلین به‌ویژه سونیا برنتس که زمان زیادی را برای بررسی نکات فراوان کتاب صرف نمود و همچنین از دکتر جفری کُتیک^۱ در دانشگاه تورنتو که در بازنگری متن اثر مرا یاری نمود کمال سپاسگزاری را دارم. بر خود فرض می‌دانم تا از پروفیسور دیوید پانکنیر^۲ بابت راهنمایی در زمینه منابع چینی که در حوزه ایران‌شناسی نتایج مهمی دارند، تقدیر کنم. همچنین خود را موظف می‌دانم که از میزبانی سخاوتمندانه همکارانم در برنامه «کرونوی»^۳ پروفیسور اوا کانچیک-کیرشباوم و پروفیسور ایرنه سیبینگ-پلانتولت^۴ در طول بورسیه تحصیلی من در مؤسسه ماکس پلانک و دانشگاه آزاد برلین در دسامبر ۲۰۱۸ و ژوئن ۲۰۱۹ قدردانی ویژه نمایم.

از زحمات پروفیسور متیو آسین‌دريجور^۵ (دانشگاه هومبولت برلین) برای یاری فراوانش در حوزه مباحث نجومی سپاسگزارم. در پایان از یاری همکارانم در دانشگاه بولونیا به‌ویژه دکتر پائولو آونی‌بنه^۶ برای توصیه‌های مداومش در آماده‌سازی نسخه کنونی کتاب و دکتر جان پیتر وازللو^۷ (دانشگاه شرق‌شناسی ناپل) برای تبادل نظر مؤثر در زمینه مسائل نجومی سپاسگزارم.

آنتونیو پائالینو

راونا^۸ - برلین

ماه مه / ژوئن سال ۲۰۱۹ میلادی

1. Jeffrey Kotyk

3. Chronoi

5. Irene Sibbing-Plantholt

7. Paolo Ognibene

9. Ravenna

2. David Pankenier

4. Eva Cancik-Kirschbaum

6. Mathieu Ossendrijver

8. GianPietro Basello